

ROLA ZIELENI W MIEŚCIE NA PRZYKŁADZIE CENTRUM SZCZECINA

THE ROLE OF GREENERY IN CITY – THE CASE OF SZCZECIN CITY CENTRE

Elżbieta Czekiel-Świtalska

dr inż. arch.

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
Wydział Budownictwa i Architektury
Zakład Urbanistyki, Planowania Regionalnego i Zarządzania

STRESZCZENIE

Szczecin jest miastem o największej ilości terenów zieleni w Polsce. Zieleń w jego centrum pełni funkcję ozdobną, izolacji oczyszczającej atmosferę, rekreacji ogólnodostępnej i z ograniczoną dostępnością, osłonową przed silnymi wiatrami, powodzią oraz hałasem, a także funkcje: estetyczną, edukacyjną, zdrowotną, towarzyszy też funkcji sportowej. Odgrywa ważną rolę w kompozycji urbanistycznej miasta oraz wpływa pozytywnie na krajobraz.

Słowa kluczowe: rola zieleni w mieście.

ABSTRAKT

Szczecin is a city of the largest green areas in Poland. The greenery in the city centre has decorative, insulation, atmosphere purification, recreational, protective, noise preventing, aesthetic, educational, healthy and sport functions. It plays a significant role in urban layout of the city and positively influences its landscape.

Key words: the role of greenery in the city.

1. ZIELEŃ W CENTRUM SZCZECINA

Zieleń, rozumiana jako roślinność typu drzewa, krzewy oraz obszary trawiaste i rabaty, pełni bardzo ważne funkcje w mieście.

Szczecin można nazwać miastem zieleni. Z raportu o stanie miasta Szczecin z roku 2008 wynika, że ma on 530 hektarów zieleni miejskiej, w tym parki stanowią 142,5 ha, zieleńce – 55,2 ha, zieleń uliczna – 138,9 ha, cmentarze – 193,9 ha. Lasy miejskie to 2 780,2 ha urządzonej powierzchni, natomiast lasy państwowe zajmują ponad 2 716,36 ha i zaliczane są do lasów ochronnych. Samo centrum „tonie” w zieleni o różnej funkcji i różnorodnych gatunkach. Jest ona „płucami” miasta, działającymi jak filtr oczyszczający powietrze. Tereny zieleni i wody tworzą specyficzny mikroklimat centrum miasta.

Il. 1 Panorama - centrum Szczecina. Źródło: fot. autora

Fig. 1. Panorama of the city centre of Szczecin. Source: author's photo

Zieleń w centrum Szczecina to ogólnodostępne parki, skwery, zielone wyspy, zieleń przyuliczna i w środku kwartałów. Parki zagospodarowane są małą architekturą, gdzie chętnie przesiadują osoby starsze, młodzież i bawią się dzieci.

Część Odry, która przepływa przez centrum Szczecina, jest otoczona starodrzewem, który stanowi swoistą kurtynę pomiędzy zabudową, komunikacją kołową a wodą.

2. ZIELONE SERCE MIASTA

Serce miasta, jakim są w Szczecinie Wały Chrobrego, otoczone jest zielenią, a z jego tarasów rozpościera się wspaniały widok na zieloną Wyspę Grodzką.

Najbardziej rozpoznawalne miejsca Szczecina to Wały Chrobrego i Zamek Książąt Pomorskich, otoczone zielenią wysoką, średnią oraz niską. Zieleń oddziela trasę szybkiego ruchu od tej zabudowy, ograniczając tym samym zanieczyszczenia. Zieleń wysoka tworzy uzupełnienie panoramy, nad którą górują zamek i, w dalszej perspektywie, Wały Chrobrego (il. 2).

Wały Chrobrego najokazalej prezentują się z terenu Łasztowi, jednak widok ten można podziwiać tylko podczas dużych imprez plenerowych. Jeden z mieszkańców Szczecina tak mówi na ten temat: *Ponad pół wieku mieszkam w Szczecinie. Setki razy przechodziłem Wałami Chrobrego. Ale nie wiedziałem, że najpiękniejszy widok na nie jest właśnie z tej wyspy. Dopiero stamtąd można podziwiać ich urodę w całej okazałości, doskonałość budynków, tarasów, skarpy. Szkoda, że takiego widoku nie można mieć codziennie. Nawet zacząłem zazdrościć działkowiczom, którzy mają tam działki.*¹

Drzewa zasłaniają Urząd Wojewódzki i Wyższą Szkołę Morską, ukazując ich górne części i tworząc „zieloną bramę” dla budynku mieszczącego teatr i muzeum (il. 3). Ten główny obiekt z Tarasami Hakena jest podkreślony otaczającą go zielenią wysoką, która tworzy otwarcie widokowe.

¹ Pohl K. 2007. Poz. literatury 4.

Il. 2. Panorama z widokiem na Starówkę, Zamek Książąt Pomorskich i Wały Chrobrego, z towarzyszącą zielenią wysoką rozmieszczoną wzdłuż Odry. Źródło: fot. autora

Fig. 2. Panoramic view towards the old town, Castle of Pomeranian Dukes and Chrobry Embankments with high greenery isolated along Odra river. Source: author's photo

Il. 3. Widok na Wały Chrobrego w Szczecinie. Źródło: fot. autora

Fig. 3. View towards Chrobry Embankments in Szczecin. Source: author's photo

Il. 4. Zamek Książąt Pomorskich z zieloną skarpą i fragment starówki. Źródło: fot. autora

Fig. 4. Castle of Pomeranian Dukes with green scarp and part of the old town. Source: author's photo:

Drugim ważnym miejscem w Szczecinie jest Zamek Książąt Pomorskich. Położony jest na wzgórzu, a skarpa oddzielająca go od drogi szybkiego ruchu porośnięta jest zielenią. Drzewa izolują miejsce od zanieczyszczeń z ulicy (zdjęcie nr 4). Taras zamku był dawniej

platformą widokową, z której widać było Odrę z otaczającą ją zabudową i zielenią oraz, w dalszym planie, Szczeciński Park Krajobrazowy i Puszcę Bukową. Niestety, odbudowa Starówki, w szczególności budynki usytuowane przy tarasie Zamku, zlikwidowały widok na wspaniałą panoramę. Na ilustracji numer 5 widać fragment panoramy, jednak gdy zostanie zakończona budowa ostatniego w tej pierzei budynku, ten widok zniknie. Projektując nową zabudowę, trzeba przeprowadzać również analizy jej wpływu na krajobraz nie tylko na ten, który ona tworzy, ale również stwierdzić czy kubatura uniemożliwi oglądania pięknych, charakterystycznych dla danego miasta panoram. *Wzrasta zapotrzebowanie na kształtowanie przestrzeni o wysokich standardach krajobrazowych, a jednocześnie narastają zagrożenia wartości krajobrazowych ze strony brutalnych inwestorów i niekompetentnych władz².*

Il. 5. Widok z tarasu Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie. Źródło: fot. autora

Fig. 5. View from terrace of the Castle of Pomeranian Dukes
Source: author's photo

Zieleń w tych ważnych dla Szczecina miejscach odgrywa rolę izolacji, filtrując powietrze, uzupełniająca i tworząca kompozycję urbanistyczną, wzbogacająca panoramy, umożliwiająca kontakt z naturą.

3. ZIELONA WYSPA GRODZKA

Wyspa Grodzka znajduje się naprzeciwko Wałów Chrobrego, a więc w samym sercu miasta, jednak nie jest ogólnodostępna. Obecnie znajdują się tu ogrody działkowe, ale plany zagospodarowania przestrzennego przeznaczają ten teren na ogólnodostępny. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zakłada stworzenie na tym obszarze również terenów zieleni, ale ogólnodostępnej. Przewiduje jest tu funkcję rekreacyjną, sportową, usługową, akwen dla żeglugi morskiej i rzecznej oraz centrum kultury.

Podczas realizacji nowych inwestycji trzeba bardzo rozważnie podejść do istniejącej zieleni, zachowując chociaż częściowo istniejącą roślinność. Miejsce położone w centrum miasta, zatopione w zieleni powinno być dostępne nie tylko dla „wybrańców”, ale dla wszystkich.

² Kościński W. 2007. Poz. literatury 2, str. 212

Il. 6. Wyspa Grodzka w Szczecinie Źródło: fot. autora
 Fig. 6. Szczecin's Grodzka island. Source: author's photo

Il. 7. Fragment Międzyodrza, który jest analizowany w artykule. Źródło: Gogle, elipsa dodana przez autorke
 Fig. 7. The area analyzed in the article. Source: Google Maps

4. ZIELONE OBSZARY ŚRODKOWEGO MIĘDZYODRZA

Zainteresowanie planistów oraz przyrodników powinno skupić się na części Międzyodrza pokazanego jaśniejszym kolorem na zdjęciu nr 7.

Przekop Parnicki w centrum Szczecina otoczony jest nieuporządkowaną zielenią, ogrodami działkowymi i w większości rozproszoną, zabudową w bardzo złym stanie technicznym. Niewątpliwie naturalna zieleń ma swój urok, ale są to obszary, które powinny być ogólnodostępne, z atrakcyjnymi funkcjami, w tym z możliwością dostępu do wody. Uporządkowanie i nowe inwestycje zielonych obszarów nadwodnych umożliwi dostęp do nich mieszkańcom i turystom oraz połączy to prawobrzeże z lewobrzeżem Szczecina.

Il. 8. Kanał Parnicki w Szczecinie Źródło: fot. autora

Fig. 8. Parnicki channel in Szczecin. Source: author's photo

Ze względu na swoje położenie w centrum miasta są to obszary bardzo cenne. Rozwój turystyki oraz funkcji centrotwórczych, oprócz rewitalizacji tych obszarów, będzie korzystniejsze dla miasta (choćby z podatków od nieruchomości i udziału w podatku od osób fizycznych i prawnych), a ludziom zapewni pracę.

Zieleń lądowa (w szczególności drzewa) i wodna musi zostać zachowana, bo to ona i woda tworzą niepowtarzalny klimat (il. 8).

5. ULICE I PLACE TONAĆE W ZIELENI

Centrum miasta, które nie jest strefą pieszą, tylko kołową jest szczególnie narażone na zanieczyszczenia spalinami i hałas. Duża ilość zieleni częściowo niweluje tę uciążliwość.

Kompozycję ulic w różny sposób dopełnia zieleń wysoka, średnia i niska. Ulice z drzewami na ich obrzeżach (il. 9), tworzą wrażenie przy jeździe samochodem, że jest się co najmniej na przedmieściach miasta a nie w samym centrum. Inne, jak na zdjęciu nr 12 mają zieleń wysoką po bokach, a w środku roślinność niską, średnią i wysoką, gdzie często jest dodatkowy ciąg pieszy, urozmaicony małą architekturą. Taka kompozycja zieleni podkreśla ważność tych miejsc i sprawia, że przestrzenie te nie wyglądają jak typowe jezdnie, tylko dają namiastkę parku. Podobnie place miejskie, których kompozycję podkreśla zieleń, stają się miejscami, gdzie można spotkać przesiadujących ludzi. To sprawia, że takie ulice i place są zdecydowanie bardziej przyjazne ludziom. Miejsca z ławkami, szachami i innymi elementami, które kuszą przechodnia do zatrzymania się, są miejscami integracji społecznej.

Il. 9. Zieleń otaczająca ulicę Wojska Polskiego w Szczecinie. Źródło: fot. autora

Fig. 9. The greenery along Wojska Polskiego street in Szczecin. Source: author's photo

Zieleń na placach i ulicach jest doceniana szczególnie w upalne dni, ponieważ obniża temperaturę i zwiększa wilgotność powietrza. Chętnie wtedy zajmowane są przez przechodniów miejsca gdzie można usiąść i odpocząć (il. 10, 11). Chroni ona również mieszkania przed przegrzaniem, tworząc „zielone żaluzje”.

Zieleń rosnąca pomiędzy chodnikiem a jezdnią wpływa na bezpieczeństwo przechodniów, ograniczając ich wejście na część, gdzie jeżdżą samochody.

Zieleń przy ulicach i na placach daje same korzyści: społeczne, zdrowotne, estetyczne, i bezpieczeństwa.

Il. 10. Pas pieszy położony pomiędzy jezdniami, z małą architekturą. Szczecin. Źródło: fot. autora

Fig. 10. Sidewalk separated with green from the street. Source: author's photo

Il. 11. Plac Grunwaldzki w Szczecinie. Źródło: fot. autora

Fig. 11. Grunwaldzki Square in Szczecin. Source: author's photo

Il. 12. Centrum Szczecina. Ulica z trzema pasami zieleni. Źródło: fot. autora

Fig. 12. The centre of Szczecin. Street with three strips of greenery Source: author's photo

6. ZIELONE KWARTAŁY

Mieszkanie w centrum miasta nie należy do najlepszych ze względu na ruch uliczny, powodujący hałas i zanieczyszczenia powietrza.

Zadbane podwórko to możliwość zabawy dla dzieci i wypoczynku dla dorosłych oraz piękny widok z okna. Najbardziej zaniedbane są podwórka w starej, śródmiejskiej zabudowie, są małe, otoczone zabudową frontową i oficynami. Ludzie przyzwyczajają się do tego i nawet nie myślą o możliwości zmiany swojego najbliższego otoczenia. Problem w końcu został zauważony i powstała inicjatywa zajęcia się zmianą strasznych podwórek w rekreację przydomową z zielenią. Zmiany te zapoczątkowane zostały poprzez zorganizowane interdyscyplinarne warsztaty studenckie pt. "Zielone podwórka Turzyna" w latach 2000-2001, a jednym z opiekunów była Helena Freino. W ramach tych warsztatów zidentyfikowano wybrane podwórka, a następnie zostały opracowane projekty ich zagospodarowania. Pierwsze pomysły dotyczyły wybranych kwartałów położonych na osiedlu Turzyn w Szczecinie. W następnych latach ruszyła akcja realizacji tego pomysłu.

Il. 13. Centrum Szczecina. Zieleni w kwartale mieszkalnym. Źródło: fot. autora

Fig. 13. The centre of Szczecin – view on greenery within living quarter. Source: author's photo

Obecnie na potrzebę realizacji zielonych podwórek zwracają uwagę zarządcy i mieszkańcy śródmiejskich kwartałów. Akcja rozszerzyła się na całe miasto. W Szczecinie realizowany jest program ogłoszony przez Prezydenta Miasta pod hasłem „Zielone podwórka Szczecina”. Wspólnoty mogą się ubiegać o dofinansowanie w ramach tego programu stanowiące 75 procent kosztów przeznaczonych na realizację terenów zielonych z miejscami wypoczynku lub parkingów i 95 procent w przypadku placów zabaw. Pierwsze rezultaty widoczne są w zrealizowanych kwartałach, a jedno z nich widoczne są na zdjęciach nr 14 i 15. Mieszkańcy odnowionych podwórek są zadowoleni, ponieważ nie tylko mają gdzie spędzać czas, ale odczuwają większy komfort życia, ze względu na estetyczne otoczenie domu.

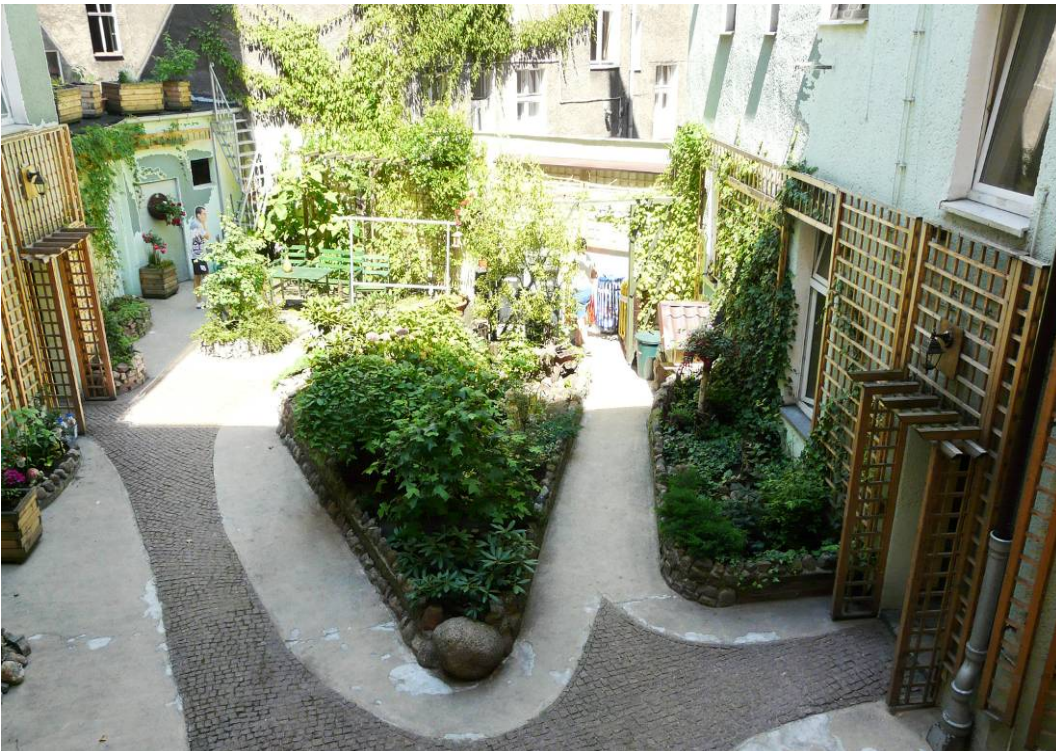
Każda zabudowa mieszkaniowa powinna mieć zapewniony dostęp do rekreacji przydomowej, a w niej możliwość bezpiecznej zabawy i przyjemnego wypoczynku dorosłych. Uporządkowane, zielone podwórka sprzyjają również integracji mieszkańców, co zwiększa poczucie bezpieczeństwa. Mieszkańcy, mając możliwość wspólnego spędzania czasu na swoim podwórku, zapoznają się. To sprzyja między innymi rozpoznaniu obcej osoby, która wchodzi na ich teren. Zawiązane więzi społeczne służą również wzajemnej pomocy i wrażliwości na los drugiego człowieka. W takiej wspólnotce zazwyczaj nikt nie pozostaje zdany sam na siebie, tylko można liczyć na pomoc sąsiedzką.

Zadbane, „zielone podwórka” uczą mieszkańców dbania o swoje miejsce odpoczynku, a wzrasta również poziom wiedzy ekologicznej, między innymi dotyczącej segregacji śmieci. Na zdjęciu nr 16 widoczne są śmietniki i pojemniki na segregację odpadów, całość otoczona pergolami i zielenią nie szpeci otoczenia.

Równie ważna jest zieleni przed frontem zabudowy mieszkaniowej (il. 17). Oddzielenie pasem zieleni chodnika od okien budynku sprzyja zwiększeniu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, w szczególności mieszkających na parterze.

Il. 14. Zrealizowane „Zielone podwórko” w Szczecinie przy ulicy Jana Pawła II. Źródło: fot. autora
Fig. 14. Completed „Green courtyard” project in Szczecin at Jana Pawła II street. Source: author's photo

Il. 15. Zrealizowane „Zielone podwórko” w Szczecinie przy ulicy Ściegiennego. Źródło: fot. autora
Fig. 15. Completed „Green courtyard” project in Szczecin at Ściegiennego street. Source: author's photo

Il. 16. Pojemniki do segregacji śmieci na „Zielonym podwórku”, w centrum Szczecina przy ulicy Ściegiennego. Źródło: fot. autora

Fig. 16. Waste segregation containers in „Green Courtyard” in city centre of Szczecin at Ściegiennego street. Source: author’s photo

Il. 17. Zielenią oddzielająca zabudowę mieszkaniową od chodnika. Źródło: fot. autora

Fig. 17. Greenery separating housing from pedestrian path. Source: author’s photo

7. REKREACJA OGÓLNODOSTĘPNA

Zieleń pełni wiele funkcji, przy czym niedoceniony jest jej wpływ na zdrowie i samopoczucie człowieka. Duże obszary zieleni, takie jak parki są miejscami, które zachęcają ludzi do wypoczynku, zabawy, uprawiania sportu i korzystania z wielu imprez ogólnodostępnych i zamkniętych, szczególnie koncertów muzycznych.

Il. 18. Park Kasprowicza w Szczecinie. Źródło: fot. autora
Fig. 18. Kasprowicza Park in Szczecin. Source: author's photo

Rolę rekreacyjną odgrywają przede wszystkim parki duże i małe. Do najciekawszych należą Jasne Błonia, park Kasprowicza i Różanka, park Dendrologiczny, obecnie nazwany ogrodem Dendrologicznym im. Stefana Kornasa, tworzą system dużych obszarów zielonych w północno-zachodniej części Szczecina.

Il. 19. Park Kasprowicza w Szczecinie z widokiem na amfiteatr i rzeźbę W. Hasióra . Źródło: fot. autora
Fig. 19. Kasprowicza Park in Szczecin – view towards amfitheatre and sculpture of W.Hasiór.
Source: author's photo

Park Kasprowicza jest miejscem spacerów, wypoczynku, zabaw oraz imprez kulturalnych (zdjęcia nr 18, 19). Pełni również funkcję edukacyjną, w nim rośnie ponad 230 gatunków i odmian drzew i krzewów. Zieleń to również siedliska ptaków i innych zwierząt, które można zobaczyć przede wszystkim w parkach.

W Ogrodzie Dendrologicznym rośnie ponad 80 gatunków i odmian drzew, krzewów, w tym pomnik przyrody: jesion wyniosły, który jest porośnięty kwitnącym bluszczem pospolitym.

Jasne Błonia to monumentalna przestrzeń, z pomnikiem przyrody, którym są aleje platanowe, ale przede wszystkim, oprócz funkcji rekreacyjnej i edukacyjnej, to miejsce wielu imprez kulturalnych. Jest to szczególne miejsce dla szczecinian, ponieważ właśnie tutaj w 1987 roku Papież Jan Paweł II wygłosił swoją homilię dla licznie zgromadzonych ludzi. Pamięć o tym wydarzeniu upamiętnia pomnik z wizerunkiem Papieża (zdjęcie na pierwszej stronie artykułu).

Il. 20. Plac zabaw otoczony zabudową mieszkaniową w Szczecinie. Źródło: fot. autora
Fig. 20. Playground surrounded by housing. Source: author's photo

Małe placzki, takie jak na zdjęciu nr 20, jako miejsca zabaw, spotkań, spacerów to przestrzeń wypoczynku oraz integracji społeczności lokalnej. To możliwość codziennego obcowania z przyrodą, zarówno z zielenią jak i ze zwierzętami. Sprzyja to zdrowiu psychicznemu i fizycznemu.

Il. 21. Ogólnodostępny plac zabaw na osiedlu zabudowy mieszkaniowej. Źródło: fot. autora
Fig. 21. Common playground on housing area. Source: author's photo

8. PODSUMOWANIE

Szczecin jest jednym z najbardziej „zielonych” miast w Polsce. Na jednego mieszkańca przypada 64,7 m² zieleni wypoczynkowej, Warszawa ma 47,2 m², natomiast Kraków 35,8 m².³ Gorzej Szczecin wypada gdy porówna się liczby mieszkańców mogących korzystać z jednego hektara publicznych terenów zieleni, tu przypada 10,5 m² zieleni publicznej na osobę, najlepiej wypada Łódź 24,1 m² zieleni publicznej na osobę, Wrocław 23,9 m² zieleni publicznej na osobę. Jednak jeżeli chodzi o grunty leśne o charakterze publicznym Szczecin zdecydowanie zajmuje pierwsze miejsce (99 osób na 1 ha), tuż za nim jest Gdańsk (81 osób na 1 ha). Również pod względem powierzchni lasów komunalnych Szczecin zajmuje pierwsze miejsce (2472,3 ha), co daje 163 osoby na hektar.⁴

Zieleń w centrum Szczecina pełni funkcje ozdobne, kompozycji urbanistycznej, rekreacji ogólnodostępnej i z ograniczoną dostępnością, estetyczną, edukacyjną, zdrowotną, towarzyszy terenom sportowym, stanowi izolację umożliwiającą oczyszczanie atmosfery, osłonę przed dużymi wiatrami.

Funkcja społeczna zieleni to możliwość korzystania z rekreacji czynnej i biernej. Jest to wypoczynek poprzez spacer, sport, zabawę najmłodszych, siedzenie wśród zieleni itp. co oprócz poprawy samopoczucia umożliwia integrację ludzi. Również ważna jest rola edukacyjna i ekologiczna terenów zielonych. Zdobywaniu wiedzy na temat zieleni sprzyjają przede wszystkim parki dendrologiczne oraz miejsca z pomnikami przyrody i rzadkimi gatunkami.

Funkcja zdrowotna to oczyszczanie powietrza z pyłów, spalin i uzupełnianie tlenu, tłumienie hałasu. Kolor zielony pozytywnie wpływa na wzrok oraz na zrelaksowanie. Wiele roślin wydziela olejki eteryczne, które mają dobroczynne właściwości. *Liczne gatunki produkują związki wchodzące w skład aerozolu powietrznego, np. fitoncydy o właściwościach bakteriobójczych lub cząsteczki wpływające kojąco na system nerwowy. Fitoncydy są substancjami lotnymi, mają właściwości bakteriobójcze. W zespołach drzew produkowane są przez: sosnę zwyczajną, świerk pospolity, jodłę pospolitą. Pewne związki produkowane przez rośliny mogą wpływać uspokajająco na system nerwowy. W tym przypadku większe znaczenie mają niektóre krzewy, tak jak: bukszpan zwyczajny, migdałowiec, jaśminowiec, a także jarzab pospolity i czeremcha zwyczajna.*⁵ Zieleń może wpływać na poczucie bezpieczeństwa poprzez izolację chodników od okien mieszkań.

Drzewa chronią również ludzkie organizmy przed przegrzaniem w upalne dni. Te wszystkie właściwości, w tym również wpływ na wilgotność powietrza, oddziałują na mikroklimat miejsca.

Nie można nie doceniać roli estetyki nadawanej przestrzeniom miejskim przez zieleń. Wzbogaca ona krajobraz, dodaje uroku ulicom i placom miejskim, kształtuje ciągi piesze i miejsca odpoczynku. Pewne gatunki roślin, odpowiednio posadzone lub ukształtowane tworzą piękne rzeźby. Zmieniająca się kolorystyka zieleni w różnych porach roku wpływa na różnorodny odbiór przestrzeni.

Zieleń może pełnić również funkcje ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej oraz przed uciążliwymi wiatrami.

Dzięki uporządkowanej zieleni miasto ma swój indywidualny charakter, z czego Szczecin może być dumny. Osoby przebywające w Szczecinie mają na co dzień kontakt z naturą i z jej pozytywnym wpływem.

Korzyści z utrzymania, pielęgnacji i dosadzania zieleni to wzrost atrakcyjności miast, zarówno dla mieszkańców jak i turystów.

³ Opracowano na podstawie: Zawadzki P. 2007, poz. literatury 6, str. 13.

⁴ Opracowano na podstawie: URBAŃSKI P., KRZYŻANIAK M., RYDZEWSKA A. 2009. Poz. literatury 5, str. 4,5

⁵ Bartnicka M, Ullman I. 2009. poz. literatury 1, str. 19

Zieleń w mieście pełni bardzo ważne funkcje, sprzyjające poprawie warunków życia.

Il. 22. Zieleń na placu Lotników w Szczecinie. Źródło: fot. autora
Fig. 22. Greenery at Lotników square in Szczecin. Source: author's photo

THE ROLE OF GREENERY IN CITY – THE CASE OF SZCZECIN CITY CENTRE

1. GREENERY IN THE CITY CENTRE OF SZCZECIN

The greenery, understood as trees, bushes, lawns and flowerbeds plays very important role in the city.

Szczecin can be called „the city of greenery”. As it is seen in the report of city condition from 2008, Szczecin has around 530 hectares of public greenery, including 142.5 hectares of parks, 55.2 hectares of lawns, 138.9 hectares of street greenery and 193.9 hectares of cemeteries. Municipal forests with area of around 2780 hectares, national forests of area of 2716.36 hectares, are treated as protective greenery. The core city centre floods in different types and species of greenery. It is a “green lungs” of Szczecin, functioning as air purification filter. The areas of greenery and water create an unique micro-climate in the city centre.

2. THE 'GREEN HEART' OF THE CITY

The most recognizable places of Szczecin are the Chrobry Embankments and the Castle of Pomeranian Dukes surrounded by greenery of different types. The greenery separates main high-density road from the buildings, reducing its pollution. The high greenery supplements and underlines city panorama with the castle and the Chrobry Embankments (photo no. 2). Trees cover part of the buildings of Voivodeship Office and Maritime University, exposing their upper parts and creating "green gate" for the buildings of theatre and museum. This main building with Haken Terraces is underlined by the surrounding greenery opening some attractive views.

The second important place in Szczecin is the Castle of Pomeranian Dukes. Trees protect the place from pollutions coming from the street (photo no 4). The terrace of the castle was originally a viewing platform opening views towards Odra river, surrounding buildings and Bukowa Forest. Unfortunately, reconstruction of the old town has eliminated the magnificent view towards such amazing panorama. The remaining part of the panorama can be seen on the photo no 5 – after completion of construction works the view is going to disappear. The new developments have to be preceded by analysis of its influence on landscape, not only created, but also in aspect of possibility to protect some characteristic city panoramas. *There is a rising demand on high-standard landscapes, but simultaneously there are rising threats for landscaping values from brutal investors and incompetent authorities*⁶. The greenery in such important places of Szczecin plays role of insulation, air purification, supplementing urban layout, enriching panoramas, facilitating contact with nature.

3. THE 'GREEN' GRODZKA ISLAND

The Grodzka Island is located opposite to the Chrobry Embankments, so in the real heart of the city, but the access to the space is limited, possible only for owners of public gardens located there. The new masterplan locates there public services, mainly recreation with greenery.

4. THE GREEN AREAS OF MIĘDZYODRZE

The interest of planists and scientists should be focused on the part of Międzyodrze presented on photo no 6. The Parnicki crosscut in the city centre is surrounded by irregular greenery, public gardens and mainly dispersed, low-standard buildings. Regulation and new investments on green areas at riverbank are going to bring back this area for inhabitants and tourists, also to connect left and right riverside of Szczecin.

5. STREETS FLOODING IN GREENERY

The streets are differently shaped by greenery. Some are equipped with trees on its edges (photo no 8), creating an impression of suburbs while driving a car. Some other, as it is shown on photo no 9. have high greenery at edges and low greenery in the middle, often supported by pedestrian zone within. Such composition underlines importance of the places and makes the streets to be perceived as a kind of parks. It also makes such streets more pleasant for inhabitants. The places with street chess, banks and other equipment are social integration spaces.

6. GREEN QUARTERS

Living in the city centre is not a perfect solution because of the road traffic creating noise and air pollution. It can be compensated by well-organized courtyards for playing children

⁶ Kościński W. 2007. str. 212

and relaxing adults. The most abandoned are the city centre quarters. The problem has been noticed and some improvement projects have been prepared. The beginning of this initiative was during interdisciplinary students workshop "The green courtyard of Turzyn" with professional advisory of Helena Freino. During the workshop some selected courtyards have been observed and designed by students.

Presently the demand for realization of green courtyards is raised by administrators and inhabitants of Szczecin. The initiative has been spread on the entire city area. The "Szczecin Green Courtyards" project has been initiated by the Mayor of Szczecin. The communities can apply for financial support by the program, up to amount of 75% of total realization costs for green and recreation areas with parking, up to 90% for playgrounds. The first results can be observed in finished projects – photos no 12. and 13. Inhabitants of these courtyards are satisfied, because they have some social integration places and their children have a place to play. The safe places for children and recreation areas should be planned within housing areas. The social integration places also influence a sense of safety, teach inhabitants to care of the courtyards and raises ecological consciousness. Photo no 14. presents some waste containers surrounded by pergola and greenery.

7. PUBLIC RECREATION

The greenery has a lot of functions, but its influence on health and mood is still undervalued. The Kasprowiczka Park is a place for walking, relax, plays and cultural events. It also has educational function with 232 species of trees and bushes. The greenery is also a home for birds and other animals living in parks.

Jasne Błona with environmentally protected plane alleys is a monumental space for recreation, education and cultural events.

Some small squares, such as on the photo no 16., are places for social meetings, walking, relax and social integration. The possibility of open access to nature is supporting mental condition.

8. SUMMARY

Szczecin is one of the most „green” cities In Poland. There is 64.7 m² of greenery per 1 inhabitant, Warsaw has 47,2 m² and Cracow 35,8 m².⁷

The greenery in city centre of Szczecin functions as decoration, atmosphere purification, urban composition, public recreation, wind protection, aesthetics, education, health protection. It has a significant role for improving the living condition.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Bartnicka M., Ullman I. *Wykorzystać wszystkie atuty zieleni*. Architecturae et Artibus vol. 1, no. 2, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2009.
- [2] Kosiński W. „Serce miasta” – Manhattan. „The Heart of word” – Manhattan. Czasopismo Techniczne z. 3-A/2008. Wyd. Politechniki Krakowskiej. Kraków 2008.
- [3] Kosiński W., Dydaktyka – uwarunkowania i utrudnienia, Education – Conditions and Obstacles, Międzynarodowy Kongres Polskich Architektów Krajobrazu, *Sztuka Ochrony i Kształtowania Środowiska*. Czasopismo Techniczne z.10 – Architektura z. 5-A, Wyd. Politechnika Krakowska. Kraków 2007.

⁷Based on: Zawadzki P. 2007 p. 13.

- [4] Pohl K., *Apetyt na Grodzką*. Serwis Głosu Szczecińskiego. Szczecin 2007. <http://www.gs24.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20070831/MAGAZYN/70830023>
- [5] Urbański P., Krzyżaniak M., Rydzewska A., *Zieleń poznania i innych miast w Polsce*. Nauka Przyroda Technologie. Tom 3, Zeszyt 1, Poznań, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu 2009.
- [6] Zawadzki P. *Ameryka daje przykład*. „Zielone Brygady. Pismo Ekologów” nr 6 (227) / 2007.
- [7] Raport o stanie miasta. Wydz. Rozwoju Miasta i Funduszy Pomocowych. Szczecin. 2008.
- [8] Bach, Anna ; Pawłowska, Bożena. *Wpływ zanieczyszczenia środowiska na stan roślinności drzewiastej w Krakowie*. Czasopismo Techniczne z. 10 - Architektura z. 5-A, Kraków 2007

O AUTORZE

Autorka zajmuje się naukowo i zawodowo przede wszystkim planowaniem miejscowym. Szczególne miejsce w jej pracy zajmuje miasto Szczecin, jako piękna metropolia o jeszcze niewykorzystanych zasobach.

AUTHOR'S NOTE

The author of the article in her scientific and professional work is interested mostly in local planning. The particular point of interest is the city of Szczecin as a beautiful metropolis with great still unexplored potential.